Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

TB 3.848

...tide. De ressurser vi nu har igjen vil bare dekke behovet for 13 år fremover. De oljeressurser vi på det nuværende tidspunkt vet om, at vi har er mindre enn en tredjedel av hele verdens samlede olje-ressurser, men forbrukes efter en rate på 63 procent av verdensproduksjonen.

De Forente Stater befinner sig i en meget alvorlig situasjon når det gjelder olje. Landets forsvar står i en ... stål både til utbygging av oljefeltene og til bygging av tankskib vilde utvilsomt føre til en lettelse av oljevanskelighetene, herder rapporten.»

Det amerikanske handelsdepartement er i ferd med å utarbeide en plan for en frivillig rasjonering av stål og olje. Skulde denne planen ikke føre til målet, heter det i komiteens rapport, bør man foruten å ta tvangsmessige forholdsregler når det gjelder ... og understreker at den ikke anser det sannsynlig at produksjon av syntetisk olje vil kunne løse problemet.

Komiteen foreslår også at amerikanske oljeselskaper inntil videre skal utsette sine planer om å anlegge nye oljeledninger i Saudi Arabia og mener at en på det nuværende tidspunkt heller bør anvende de tilgjengelige materialer til bygging av tankskib.

102030

Høiesterett påtaler terror mot terrorister.

Av

direktør Lorentz Vogt.

Tre banditter fra okkupasjonstiden blev av Eidsiva lagmannsrett dømt, den ene til 20 års fengsel, de to andre til livsvarig fengsel.. Efter alt hvad der foreligger vil neppe noen av dem ha krav på noen sympati. Men som alle mennesker i det norske samfund skal de behandles overensstemmende med norsk rett og ikke vilkårlig. Følgende utdrag av Høiesteretts kjennelse, hvorved deres anke blev forkastet, har i denne forbindelse sin særlige interesse. Forstvoterende høiesterettsdommer Sigurd Fougner uttalte dommen:

«Høsten 1945 satt alle tre senere domfelte fengslet i Drammen, og i et hvert fall Nickerl såvidt forståes også de to andre domfelte, mistenkt blandt annet for å være skyldig i drapet på Finn Arheim. Og to av de tjenstgjørende politikonstabler, som ikke fra tidligere tilhørte politiet, men bare midlertidig gjorde tjeneste i stillinger som nevnt, fant ut at man vilde forsøke å fremtvinge eller utvirke en tilståelse først og fremst fra Nickerls side ved å ta ham med til det sted, hvor Arheims lik var funnet, under forhold som mest mulig lignet dem som rådet den aften i desember 1944, da drapet blev begått. Denne plan realiserte de på den måte at de langt ut på aftenen den 26. november eller natten den 26.—27. november 1945 hentet Nickerl ut fra den celle i fengslet, hvor han satt, førte ham ut til en ventende bil og i denne kjørte ham til nær op imot mordstedet, alt under forhold som var beregnet på hos Nickerl å skape en sterk følelse va uhygge og utrygghet. Dette lyktes også, idet Nickerl brøt sammen da bilen stoppet nær gjerningsstedet, og gikk til bekjennelse. Jakobsen blev derefter samme natt underkastet en tilsvarende behandling, og også han innrømmet — efter på gjerningsstedet å være konfrontert med Nickerl — sin del av drapet.. Efter dette erkjente også Gunneng samme natt sin delaktighet — dette i fengslet og uten at det var nødvendig å ryste også ham ved å føre ham til gjerningsstedet. Utover natten blev det så av politiet optatt forklaringer fra samtlige tre siktede, midt på mørke natten, for Gunnengs vedkommende — efter hvad det er oplyst — uaktet han anmodet om å få vente med å avgi forklaring til neste dag.

Hvad domfelte Jakobsens anke vedkommende saksbehandlingen går ut, er nu dette at retten antaes ved bedømmelsen av om det «forelå overlagt mord på Arheim, å ha bygget på de av ham og Gunneng avgitte forklaringer, optatt umiddelbart efter befaringen av gjerningsstedet. Han var, anfører han, under denne politiforklaring ikke sig selv, idet politiet — som han uttrykker det — gjennom befaringen hadde truffet foranstaltninger siktende til å få mig til å tro at jeg skulde likvideres. Under inntrykket av denne hendelse og oprevet som jeg var, avgav jeg oplysninger som ikke var riktige.» Jakobsen opfatter det som en «feil i behandlingen av saken at retten har lagt disse utenrettslige forklaringer til grunn for sin bevisbedømmelse», og finner det også å være en feil at domsgrunnene «ikke uttrykkelig har uttalt sig om disse utenrettslige forklaringer og de forhold, under hvilke de blev avgitt.»

Jeg mener at den måten hvorpå de midlertidig ansatte politifolk er gått frem på gjennem et kupp, hvis nærmere detaljer synes å gi hele tildragelsen ganske meget av en terroraksjons preg, å få frem de tilståelser man mente å ha bruk for, fortjener skarp påtale. Det er gått frem med åpenbar tilsidesettelse av en rekke av de processuelle bestemmelser som er gitt til vern for mistenkte og siktede personer. Og den hele aksjon synes preget av et syn på strafferettspleien som er fremmed for norske rettsbegreper, og som ikke i vårt land må tåles.»

Høiesterettsdommer Sigurd Fougners uttalelse blev enstemmig tiltrådt av rettens øvrige medlemmer. Da der var en dissens, som, forøvrig ikke berørte dette forhold, uttalte annenvoterende, høiesterettsdommer Skau:

«Jeg tiltrer også hans (Fougners) kritikk over fremgangsmåten ved avhøringen av de siktede i november 1945».

Denne enstemmige kritikk over fengselsbetjeningen fra rikets høiesterett er i mange henseender meget bemerkelsesverdig og innbyr til adskillige refleksjoner.

Saken hadde på forhånd passert Eidsiva lagmannsrett. Det kan ikke sees, at denne rett har reagert på samme måte som Høiesterett, hvilket er beklagelig. Det er forøvrig overensstemmende med en ikke usedvanlig fremgangsmåte ved de almindelige domstoler, hvor tiltalte gjerne er blitt avbrutt, når han har villet fremholde, hvorledes han har lidt overlast i fengslet — et spørsmål som alltid har interesse, selv om det ikke direkte vedrører hans sak. Det kan nemlig ofte forklare hans nedsatte forsvarsevne.

Man savner også oplysninger om Justisdepartementets og påtalemyndighetens reaksjon overfor fengselsbetjentens optreden i november 1945. Det er mulig, men ikke betryggende, at to midlertidig ansatte betjenter kan ha optrådt på nevnte måte uten sine overordnedes samtykke, selv om deres forhold røper at den ånd, hvorfor den overordnede bærer ansvaret, var mere tysk enn norsk. Men hvordan reagerte fengsels chef, da han fikk høre om aksjonen? Hvordan reagerte videre statsadvokaten? Hvad mener Justisdepartementet om de fengselsforhold som her er avslørt? Og hvilke forholdsregler er tatt for å innskjerpe fengselsbetjeningen at så ikke måtte gjenta sig? Man har — og med rette — vært tilbøielig til å gi de ledende gestapister ansvaret for terrorhandlinger under krigen, som de selv ikke direkte har utført. Men det samme ansvar som disse hadde for den ånd, som gav sig utslag i terrorhandlingene den gang, har fengselsstyret for ånden blandt fengselsbetjeningen efter frigjøringen. Det gjelder i dette som i alle tilfeller i livet: Ansvaret ligger og må søkes på toppen. Da man i dette tilfelle står overfor en enstemmig uttalelse av rikets høiesterett, kan saken neppe avvises med at der foreligger overdrevne rykter eller at publikum må forutsettes å ha så megen forstand, at det ikke tror på meddelelsen. Høiesterett er kilden.

*

Fangebehandlingen efter frigjøringen er et mørkt kapitel i historien. Det blir ikke lysere ved en systematisk mørklegning. Vi vet, at justiskomiteens formann i Stortinget har uttalt sin beklagelse over forholdene. Vi vet at en mann som bankchef Sandberg, som senere er helt frifunnet av Høiesteretts flertall — 4 mot 1 — har vært gjenstand for mishandling. Enkelte spredte ting ellers vites også. Når vil forholdene i forbindelse med konsul Holms død bli rettslig belyst? Men det er selvsagt, at en virkelig kartlegning av forholdene kan ikke finne sted uten påtalemyndighetens og politiets positive medvirkning. Martha Steinsviks bok sies å inneholde overdrivelser og feil. Det er mulig — ja sannsynlig. Det er dog ikke feilene og overdrivelsene som interesserer — men sannheten.

Overfor disse spørsmål kan politiets ledelse og påtalemyndigheten ta et av to standpunkter.

1) De kan gjøre sig solidariske med det som er skjedd og på best mulig måte søke å dekke over. De gjør sig derigjennem også medansvarlige. Resultatet er, at folk taper tilliten og sier: Intet nytter. Det hele er et koteri og en klikk. Vi kommer ingen vei. Her er ingen rettferdighet. Så var situasjonen under krigen. Slik holder den på å utvikle sig også idag. Det er den stemning, som under en krig skaper en motstandsbevegelse — i fred forbereder utbrudd, som intet fredelig samfund er tjent med. Efter de mange henvendelser, som nærværende forfatter får, er det meget som tyder på, at bitterheten er større og splittelsen idag går dypere i vårt folk enn i 1945.

2) Det annet alternativ er, at de ledende instanser aldri føler sig som part i et opgjør; men som stående over partene gjør hvad de kan for å få alle saker oplyst, selv om det måtte komme til å gå ut over en eller flere offisielle instanser. Det er dette standpunkt, som Høiesterett har tatt ved den ovenfor citerte votering. Det er dette standpunkt — og det alene — som er egnet til å skape tillit og ro. Ved at Høiesterett har slått til i et tilfelle, hvor det gjaldt behandling av gestapister, som ingen sympati har, er det rent prinsipielle ved dets opfatning blitt dobbelt sterkt understreket.

•

Der er og vil alltid være delte meninger om en rekke rettssakers avgjørelser. Den vrimmel av dissenser innen rikets Høiesterett, som enhver ny domssamling (Riksadvokatens meddelelsesblad) bærer bud om, illustrerer dette på en dessverre altfor overbevisende måte. Herpå er intet å si om enn den mere agressive del av rettens medlemmer i høiere grad burde være opmerksom på at det gjelder straffesaker, hvor enhver vil bør komme tiltalte tilgode.

Det beklagelige er, at mange tiltalte og deres pårørende, som har overvært rettsforhandlingene i de underordnede retter eller tatt del i forberedelsene mener, at disse hverken har vært betryggende eller objektive. Denne opfatning deles av flere av vårt lands første jurister og gjør sig dag for dag sterkere gjeldende. Denne kan kun møtes ved at de myndigheter som har med sakene å gjøre går i sig selv. Utenfra kan man vanskelig få frem virkelige reformer uten at hele samfundsmaskineriet settes i fare. Det var det som skjedde i Frankrike i Dreyfussaken, hvor dog rettferdigheten til sist seiret over autoritetene. Men det kostet meget ikke bare for samfundet, men også for de menn som drevet av hellig rettferdighetssans gikk til angrep. Det kunde nemlig ikke undgåes, at de nu og da forløp sig og blev hektet. Zola fikk således 1 års fengsel for sine angrep på rettspleiens folk. I Norge har man vært mere humane. Fanebust slapp med 9 måneder.

•

Parallelt med bitterheten over behandlingen i fengslene og med tvilen om den objektive rettferdighet, går en stadig stigende forbauselse over, at de folk som har vært fengslet, men blitt frifunnet eller har fått sin sak henlagt, ikke gies opreisning og erstatning for uriktig fengsling. I de fleste tilfeller vil vedkommende selv ikke kreve det. Rent mentalitetsmessig vil han ikke orke det. Er han endelig blitt fri efter årelang forfølgelse vil han føle sig så lettet, at han ikke går videre. Det skulde heller ikke være nødvendig for ham selv å ta initiativet. Det skulde være det offentliges selvsagte plikt uten videre å tilby erstatning, helst efter på forhånd fastsatte regler. En frikjent mann er uskyldig og skal ha erstatning for tort og svie. Det er ikke tvilsomt, at det likefrem vilde lønne sig for det offentlige å gå frem på den måte. Det vilde nemlig bidra til å gi myndighetene den tillit for objektivitet, som de så sårt trenger. Antallet av uriktige fengslinger er vel heller ikke så stort, at det skulde overskride statens økonomiske evne til å gi opreisning.

I Danmark inntrådte for nylig følgende: En mann dømmes i underrett til 10 års fengsel. Han frifinnes i neste instans og gies endelig i Høiesterett en erstatning på 3000 kroner. Tilfellet styrket den danske Høiesteretts posisjon.

LORENTZ VOGT.

—o—

Ærefullt opdrag til rettspresident Qvale.

OSLO, 2. august.

(NTB): I følge en meddelelse til Utenriksdepartementet fra legasjonen i Cairo, har appellretten ved de blandede domstoler i Alexandria enstemmig valgt rettspresident Qvale til appelldomstolens første-president. Som kjent har en nordmann tidligere innehatt den samme stilling, nemlig avdøde rettspresident Michael Hansson.

Det er et ærefullt opdrag rettspresident Qvale nu har fått. Det er nemlig det siste år av de blandede domstolers eksistens, og det vil bli første-presidentens opgave å overgi rettspleien i de egyptiske myndigheters hender.

Rettspresident Qvale er i disse dager kommet til Norge på ferie.

PREDIKANTLISTE

Kvinneforeningen Lyeglimt har månedsmøte hos Myhre, Granbo, idag kl. 19,30.

Indre Sjømannsmisjon har møte på Solheim gamlehjem iaften kl. 20. Sekretær Mangor taler.

Husvik bedehus. Månedsmøte for Indremisjonen onsdag kl. 19,30 ved Meu...

Brekke Bedehus. Ungdomsforeningen har møte onsdag kl. 20 ved diakon S...lus.

...ersen
Torvet. Tlf. 1504.
...indqvist
...gt. 31a Tlf. 1182
...toer
— Storgt. 40.
...oyen
...W gt. 2. Tlf. 2394
Seeberg
...lef. 102 Nøtterøy
...tsen
...tid 8—14.
...etling
... — Torvet.
Meyer
Telefon 226.
...e Johnsen.

...ent -

...le bli benyttet, ...m reserver som ... når arbeidene ...e. ...tteprocenten, så ...ig... at ved ... å benytte ...abell, så hadde ...ritt i riktig ret-...

...støttet budgett-... gjorde Helle, ...t stigningen på ... kommet ... efterlyste ...i småbåthavnen ... forlengelse av ...-Hella plus en ...veggen. Taleren ...t forslag til ut-...ene ved pleie-... om nytt uthus.

...n, (H.), under-...ten av at det ...letssøster. For-... noe innviklet, ... diskusjon om ...r husmor-vika-...at man henstil-...ingen å ansette ...er.

... arbeider ved ...estrygd var op-... Holst inter-... om hvad pla-...lisse to trygde-...ig gikk ut på. ...rdfører Syse ...planer egentlig ...n ventet på ko-... Begge ...ville midlertid ...t.

...n næringsveier... celle om å be-...t til jordstyrets ...vedtatt.

...llingen av pos-... det Holst ...ering av veier ...000 til 60 000 ...g fremsatte for-... i posten inn-...drag til vann-...dd til private ...som ikke kun-...r det kommu-...

...te sterkt mot ...gene til asfal-...gjorde ordfø-... Kommuneinge-...olst at kommu-...tore bidrag til ... av gratis vann ...klaget for øvrig ... tatt fra vann-...

... klar over at ...tis vann, men ...gelen i fjor, og ... Han blev støt-... Ved voteringen ...ts forslag. Et ... å la utgå av ... 20 000 kroner ... efteral bevilg-...gere i møtet var ...edes nedvotert.

...er igjen åpnet etter ... Parkeringer for dagen mot i parken nedenfor Middelskolen kl. 10 presis. — Telef...

BEKJENTGJ...

Vår kjære, om... svigerfar, bestefa... ger, onkel,
Anton O. ...
døde fra oss idag...
Andebu, 31. ju...
Andrine, Jako...

Vår kjære mo... farmor og min ...
Gulovna ...
døde stille idag.
Tønsberg den ...
Harry og Lovi...
Torden og We...
Barnebarn og b...
Begraves fra ...pell torsdag kl. ...

Vår elskede ... bestefar, bror o... gårdbr...
Anders Eri...
døde fra oss id...
Wold i Borre ...
På famili...
Ba...

Hjerteli...
for all deltagels... mor Juliane Nil...

Gravsanger...
Tansher...

Tannlæg...
gjenoptar praks...

Tannlæge
bortreist til ma...

Tannlæge He...
gjenopptatt pra... 10—14.

Homøopath
har gjenop...

Hjerte...
for all oppmer... 50 årsdag.
Hanna o...

Hjerte...
for oppmerkso... bryllup.
Johanne og ...

ha... 18... hy... og... Ve...

Nøtterø...
Ungdom...
Øytur onsdag ... ket kl. 17,30 o... kl. 18. All ungd...

I. O.
Losje Freden... møte etter fer...